

רשימה מרוכזת של טקסטים וסרטונים

במסגרת פרוייקט מחקר של ד"ר מריאנה רוח-מדבר שפירא וד"ר
עמרי רוח מדבר
אודות ביצועיו וגלגוליו העכשוויים של הפיוט "אם ננעלו"

[הפיוט](#)

[גלגולי הפיוט בתוצרי תרבות ישראלים](#)

[ובינלאומיים](#)

[מאמרים מחקריים](#)

[הרצאות בכנסים](#)

הפיוט

המאה ה-17: הפיוט "אם ננעלו" לר' שלום שבזי [קישור לאתר הפיוט](#)
[והתפילה](#)

גלגולי הפיוט בתוצרי תרבות ישראלים ובינלאומיים

- 1975 ביצוע של יגאל בשן, בליווי עפרה חזה [קישור](#)
- 1978 עפרה חזה בטלוויזיה הישראלית ב-1978 [קישור](#)
- 1984 עפרה חזה באלבום "שירי תימן" [קישור](#) [\[למילות השיר\]](#)
- 1987 הרמיקס של הראפרים אריק ב' וראקים [קישור](#) [\[קטעי הטקסט שסומפלו\]](#)
- 1988 עפרה חזה בביצוע מחודש לאוזן המערבית [קישור](#)
- 1988 עפרה חזה מדברת באנגלית על יצירתה [קישור](#) [\[לתמלול דבריה\]](#)

- 2002 מוסיקת רקע (מהביצוע של עפרה חזה) לקדימון לסרט הדרמה-פשע *Paid In Full* [קישור](#)
- 2003 בביצוע להקת "שבע" [קישור](#)
- 2005 מדונה ויצחק סינוואני ב"יצחק" במסגרת מופע חי ב"מסע הווידויים" [קישור](#)
[[למילות השיר](#)]
- 2005 מדונה ויצחק סינוואני ב"יצחק" בקליפ רשמי של "ווידויים על במת הריקודים" [קישור](#)
[[מילות השיר](#)]
- 2006 הרמיקס של עופר ניסים [קישור](#)
- 2011 מירי מסיקה בהקדשה לעפרה חזה בפסטיגל [קישור](#)
- 2011 ביצוע של "דיוואן הלב" [קישור](#)
- 2011 סגיב כהן בעיבוד ולחן משלו, כחלק מאלבום תפילות ופיוטים [קישור](#)
- 2013 רינת בר שרה בעיבוד של הרכב הדאנס האיטלקי Relight Orchestra [קישור](#)
- 2014 ביצוע של ישי ריבו באלבום הראשון [קישור](#)
- 2017 עיבוד של ההרכב הנשי הישראלי "עלמ'ס" בהשראת מוסיקה לטינית [קישור](#)
- 2018 הראל סקעת במסגרת אלבום מחווה לעפרה חזה [קישור](#)
- 2018 רמיקס של יוהאן כהן לביצוע של הראל סקעת [קישור](#)

שני מאמרים מחקריים

1. Ruah-Midbar Shapiro, Marianna, and Ruah Midbar, Omri (2017). "Outdoing Authenticity: Three Postmodern Models of Adapting Folklore Materials in Current Spiritual Music", in *Journal of Folklore Research – An International Journal of Folklore Research* 54.3 (Sep.-Nov. 2017): 199-231.

[קישור-LINK](#)

Abstract:

In the postmodern condition, individuals are flooded with images, symbols, and content from various traditions and cultural contexts. How does tradition change in its postmodern uses? How does folklore fill the contemporary need for "authenticity"? This article presents three models of adapting folkloric materials, reflecting different ways of coping with issues such as identity, community, tradition, multiculturalism, and the desire to fill some of the emptiness experienced by individuals in the complex cultural context of the postmodern condition characterizing contemporary Western culture. The liturgical poem "Im Nin'alu"—referenced and shaped differently by Ofra Haza, Madonna, and Offer Nissim—constitutes a test case for examining a variety of models for adapting traditional material, with varying degrees of postmodernity. The first model seeks to experience authenticity through a restoration of, or return to, "tradition." The second one, shaped in the context of World Music, springs from a spirituality that yearns for an "authentic" experience as manifested through a tradition that belongs to the culture of the Other. The third model, which we term "remix spirituality," seeks to generate an ecstatic experience in an ultra-postmodern manner.

כותרת ותקציר בעברית:

מעל-ומעבר לאותנטיות: שלושה מודלים פוסטמודרניסטיים של עיבוד חומרי פולקלור
במוסיקה הרוחנית העכשווית

במצב הפוסטמודרני, האינדיווידואלים מוצפים בדימויים, סמלים ותכנים ממגוון מסורות והקשרים

תרבותיים. כיצד מסורת משתנה בשימושיה הפוסטמודרניים? כיצד הפולקלור ממלא את הצורך העכשווי ל"אותנטיות"? מאמר זה מציג שלושה מודלים של עיבוד חומרי פולקלור, תוך שהוא משקף דרכים שונות של התמודדות עם סוגיות כגון זהות, קהילה, מסורת, רב-תרבותיות והשאיפה למלא חלק מהריק הנחוה בידי אינדיווידואלים בהקשר התרבותי המורכב של המצב הפוסטמודרני המאפיין את התרבות המערבית העכשווית. הפיוט "אם ננעלו" - שמאזכר ומעוצב באופן שונה בידי עפרה חזה, מדונה ועופר ניסים - מכונן מקרה בוחן לחקר מגוון מודלים לעיבוד חומרי מסורת, במידות שונות של פוסטמודרניות. המודל הראשון מבקש לחוות אותנטיות באמצעות שחזור של ה"מסורת", או שיבה אליה. המודל השני, המעוצב בהקשר של מוסיקת עולם, נובע מתוך הרוחניות שעורגת אל חוויה "אותנטית" כפי שהיא מתבטאת דרך מסורת ששייכת לתרבות של ה"אחר". המודל השלישי, שאנו מכנים "רוחניות רמיקס", מבקש לייצר חוויה אקסטטית באופן אולטרא-פוסטמודרני.

2. רוח מדבר עמרי ומריאנה רוח-מדבר שפירא, "דלתי יצירתיות לא ננעלו: תהליך האייקוניזציה

של השיר 'אם ננעלו' לרבי שלום שבזי במוסיקה הפופולרית העכשווית

מפיוט תימני-מיסטי לסמל מזרחי-רוחני", [תימא](#) טז (תש"ף/2019), ע"ע

298-263.

[קישור למאמר המלא](#)

תקציר:

השיר "אם ננעלו" זכה למעמד בינלאומי בעשורים האחרונים ונעשה אייקון תרבותי, אבל מה הוא מסמל? במאמר מנתח תהליך ההשתנות של הסמל והמסומל בשיר זה, תהליך של "המצאת מסורת", הכולל אובדן הדרגתי של רכיבים ותכנים, והכרוך בהיבטים אירוניים ומפתיעים. המזרח הקרוב נעשה לרחוק בטרם זוכה לאטרקטיביות, הדחיקה אל השוליים תורמת לאקזוטיזציה, הפרטיקולרי מנוכס באופן אוניברסלי, והשימור של המסורת מחייב את שינויה. תוך עיון בעיבודים/ביצועים שונים מ-1978 ועד 2006 (של עפרה חזה, מדונה ועוד), מודגמים שלבי הפיכתו של הפיוט היהודי-תימני לסמל מזרחי-רוחני. הניתוח כולל זיהוי ראפיקציה גוברת של הטקסט, בה הטקסט מאבד את תפקודו הסמנטי ונעשה סמל. הסמל עצמו משתנה בהדרגה, נעשה לסימולקרה ומצטמק. בהתאם להתחלפות הקהלים של השיר, משתנה בתהליך מקביל גם המסומל.

Title and abstract in English:

The Doors of Creativity Shall Never be Barred:

The Iconization Process of Rabbi Shalom Shabazi's Piyyut "Im Nin'alu" in Contemporary Pop Music – From a Mystical-Yemenite Piyyut to an Oriental-Spiritual Symbol

Over the past few decades, the Piyyut "Im Nin'alu" has gained international acclaim and become a cultural icon. But, what does it symbolize? The article analyzes the transition process of the symbol and symbolized in this Piyyut, a

process of "tradition invention," which includes a gradual loss of components and contents and involves ironic and surprising aspects. The Near East becomes the Far East before it can become attractive, marginalization contributes to exoticization, the particular gets universally appropriated, and the preservation of tradition necessitates its transformation.

The examination of various adaptations/performances from 1978-2006 (by Ofra Haza, Madonna, and others), illustrates the stages of the Jewish-Yemenite Piyyut's transition into an Oriental-spiritual symbol. The analysis includes the identification of increasing textual reification, wherein the text loses its semantic function and becomes a symbol. The symbol itself gradually changes, becomes simulacra and shrinks. As the Piyyut's audiences change during this process, so does the symbolized.

שתי הרצאות בכנסים

1.

דלתי יצירתיות לא ננעלו – עיון משווה בעיבוד המוסיקלי-רוחני של "אם ננעלו" בתרבות הפופולרית העכשווית

במסגרת הכנס הבינלאומי השני של המרכז לחקר יהדות תימן, 2/9/2018, מכון יד בן-צבי, ירושלים.

[להרצאה המוקלטת](#)

תקציר:

במצב הפוסטמודרני, אנו מוצפים בדימויים, סמלים ותכנים ממגוון רחב של מסורות והקשרים תרבותיים. המסורות הללו עוברות תהליכי שינוי, עיבוד והתאמה, שייעודן להתאים את חומרי הפולקלור לצרכים העכשוויים ובהם לחיפוש הרוח אחר "אותנטיות".

המחקר שיוצג עוסק בניתוח השוואתי בין שלושה מודלים של עיבוד חומרי פולקלור, שכל אחד מהם מייצג אופן אחר של התמודדות עם סוגיות כגון זהות, קהילה, מסורת, רב תרבותיות וניסיון למלא חלק מהריק שנחוה בידי פרטים בהקשר התרבותי המורכב של המצב הפוסטמודרני האופייני לחברה המערבית בת זמננו.

נציג ארבע יצירות שונות משדה התרבות הפופולרית-המערבית, המעבדות מחדש את הפיוט "אם ננעלו" לר' שלום שבזי. כל אחד מהן מביעה נימה רוחנית שונה, וכאמור נזהה באמצעותן שלושה מודלים רוחניים עכשוויים שונים הרווחים בחברה המערבית (ובכלל זה הישראלית). היצירות הן עיבודים מוסיקליים (וכן לעתים מכילים היבטים ויזואליים ופרפורמטיביים אחרים) של עפרה חזה (מ-1984 ומ-1988) וכן של מדונה ("יצחק" מ-2005) ושל עופר נסים (רמיקס מ-2005). יצירות אלה מגלמות התמודדות ועיבוד פוסטמודרניסטיים של הפיוט, ולמעשה מהוות מקרי מבחן המדגימים דרכי התמודדות שונות עם חומרי מסורת ופולקלור.

שלושת המודלים מייצגים שלוש "עוצמות" של עיבוד פוסטמודרניסטי: המודל הראשון שואף לחוויה אותנטית באמצעות שחזור של המסורת או שיבה למסורת. המודל השני, המעוצב בהקשר של

סוגת מוסיקת העולם, נובע מתוך רוחניות העורגת אל חווית אותנטיות המגולמת בידי מסורת השייכת לתרבות אחרת (לייתר דיוק, של ה"אחר"). המודל השלישי, שאנו מכנים "רוחניות פוסטמודרניסטית", מבקש ליצור חוויה אקסטטית באופן אולטרא-פוסטמודרניסטי. אם כן, נציג את האופן שבו משמשים, וגם משתנים, חומרי הפיוט "אם ננעלו" והקשריהם המסורתיים בתרבות העכשווית, כראי לחברה העכשווית ומצוקותיה.

המזרחי כסמל רוחני – הראיפיקציה של הפיוט "אם ננעלו" בביצועים מוסיקליים פופולריים עכשוויים

במסגרת הכנס הראשון ללימודי מזרחיות בקולנוע ובמדיה- "בלי עין הרע", 4/6/2019, אוניברסיטת תל-אביב.

[אין הקלטה.]

תקציר:

עבור המערב, המזרחי הוא אובייקט להשלכת מאוויים ופנטזיות מזה כבר. גם בהקשר הרוחני, האוריינטליזם המערבי אימץ את ה"מזרח" כדימוי נערץ עוד במאה ה-19, תוך שהוא בורר את התרבויות הנחשבות ל"מזרחיות" ומעצב אותן כרוחו. הערצה זו, הרווחת כיום בתרבות הרוחנית האלטרנטיבית (המכונה גם "העידן החדש" – New Age), מכוונת בראש ובראשונה למה שנתפס כתרבות הודו, כמו גם תרבויות דרום-מזרח-אסייתיות סיניות ויפניות. במקביל לאחר המזרחי, מסורות תרבותיות "אחרות" נוספות זוכות להמצאה-מחדש והערצה ברוח דומה, כגון תרבויות ילידיות ותורות סוד. הקבלה כלולה ב"אחרים" אלה, אבל לא המסורת/דת היהודית בכללה.

במחקר הנוכחי נעקוב אחר דוגמה להצטלבות דרכיהם של סמל המזרחי עם סמל הקבלה באמצעות מסורת יהדות תימן, ברוחניות-האלטרנטיבית המערבית העכשווית. ביצועי הפיוט "אם ננעלו" ישמשו להדגמת תהליך זה, בארבע תחנות:

1. מוסיקה מזרחית – אלבום "שירי תימן" (1984) של עפרה חזה נדחה בידי המיינסטרים הישראלי.

2. מוסיקה אתנית – חזה נחלה הצלחה במערב, בעת ש"שיוקה" את מורשתה באמצעות עיבוד ווידאו-מוסיקלי של "אם ננעלו" שמבטא דימוי אוריינטלי-אקזוטי של "פרא אציל" הממזג "מזרח" ו"מערב" (1988).

3. מוסיקת עולם – בשיר "יצחק" (2005) של מדונה למודת הקבלה הניו-אייג'ית, משולבים "קישוטים" מתוך "אם ננעלו" מפיו של יצחק סינוואני, ישראלי-יהודי-תימני מ"המרכז לקבלה". הפרפורמטיביות של סינוואני ו"אם ננעלו" בקליפים של מדונה מבטאים את האצת תהליך הפיכת המסורת התימנית לסמל מזרחי-רוחני.

4. מוסיקת טראנס – הדי.ג'יי. עופר ניסים עורך מיזוג רדיקלי של החומרים הנ"ל ברמיקס שלו, המשולב בתרבות הרייב השואפת לחוויה אוקיאנית של טשטוש כל הגבולות.

בתהליך המתואר, מאבד הפיוט בהדרגה את מילותיו עד שנותרות שתיים בלבד, חסרות תוכן סמנטי, המשמשות סמל. אובד העומק הרעיוני של הקונטקסט התרבותי של הפיוט, כך שיוכל להיות משובץ בנוחות בתרבות הרוחנית-אלטרנטיבית המערבית העכשווית. תהליך הראיפיקציה של "אם ננעלו" מדגים את הדילמה של מסורת שולית המשמיעה את קולה דרך שופרה של ההגמוניה התרבותית, מה שמצד אחד מעניק לה נראות, המשכיות ואטרקטיביות, ומצד אחר מפשיט אותה מהפרטים הנוגעים לתוכן והקשר. כך נראית המצאת מסורת בעידן ההשטחה הפוסטמודרניסטית, בה מערביים נדונים לחפש מחפשים אחר האותנטיות האבודה.